

„Légy bátor, mint a párduc, könnyű, mint a sas, gyors, mint a szarvas, erős, mint az oroszlán, amikor tenned kell Mennyei Atyád akarátát” (*Jehudá ben Téma* – Talmuv, Ávot traktátus, 5.fejezet 20 §)

Isten akarata

2019. április 4.

1. A kérdés egyszerűsége és komplexitása

- az „Isten akarata” ismert szófordulat, melyet intuitív módon érteni vélünk, azaz valamiféle képzetünk van róla (pl. „Isten terve az életemmel”, vagy az „üdv történet, ahol megvalósul Isten akarata”). Ezek azonban nem túlságosan összeszedett és végiggondolt képzetek, inkább ösztönös reagálások.
- a kérdés a látszat ellenére rendkívül bonyolult, mert:
 - o sem a Biblia, sem a teológia nem használ pontos kifejezéseket, vajon **mit jelent az akarat** Isten esetében, ezért csak következtetések lehetnek. A csekély alapszókészletet vajon mikor és milyen kontextusban használja a Szentírás?
 - o a kérdésnek számos **filozófiai vetülete** is van: milyennek kell Isten személyét elképzelni? Mit jelent, hogy Isten törekszik valamit elérni (hiszen az akarat általában egy törekvés) – holott Ő tökéletesként nem nélkülözhet semmit, amit el kellene érnie? Hogyan működik ez az akarat? Meghiúsíthatja Isten akarátát, ha mi annak ellenszegülünk? Egyáltalán: Istennél és az embernél ugyanúgy működik az akarat?
 - o a kérdés komoly **teológiai témákat** is magában foglal. Isten akarata összhangban van az *üdvtervével* is: hogyan függ ez össze az eleve elrendeléssel és a szabad akarral? Ha Isten mindent eleve elrendelt, akkor így is-úgy is az Ő akarata fog megtörténni?
- a kérdés tisztázásához és megértéséhez szükséges, hogy legalább bizonyos mértékben átgondoljuk a fentieket, de bennünket mégis a **hétköznapi hitéletünk keretei között** érdekel leginkább: hogyan érthetjük meg Isten akarátát?

2. Az akarat meghatározása és szemléletmódja a Bibliában

- Az *Ószövetségben* nincs kizárólagosan használt kifejezés az akaratra – Isten akarátát többféle szó fejezi ki, más jelentésekkel. (Ilyen például a *rúah* (lélek) és *lébáb* (szív), melyek egyike sem szó szerint az akaratot jelenti, de mégis utalnak arra a szándékra, mely az akarat hordozójává teszi őket. A *lébáb* is egyszerre szerve a megértésnek és az akarásnak, az elhatározásra jutásnak.) Mindazonáltal azt látjuk, hogy ez az akarat **szabadítói, megtartói és ítélő** akarat is, melyek elsősorban saját népével kapcsolatban valósulnak meg. Vagyis az „Isten akarata” szoros összefüggésben áll a megkötött szövetséggel.
- Az *Újszövetségben* általában a *theléma* kifejezést használják (=”akarat, elhatározás, vágy”). Emellett még előfordul néha a *boulé* (=”akarat, végzés, szándék, terv”) is. Isten akarata már teremtő munkájánál is jelen van és az egész kozmoszban megvalósul (Jel 4,11). Akaratának senki nem állhat ellen (Róm 9,19), végső célja a **szabadítás**. Isten nem akarja, hogy bárki elveszen (Mt 18,14), sőt

minden embert **üdvözíteni akar** (1Tim 2,4). Azt is **elvéle elhatározza** (Ef 1,5), hogy az övéit kiválasztja. Mégis, **imádkozni kell** Isten akaratának megvalósulásáért (Mt 6,10). Azt is látjuk, hogy Isten akaratát leginkább és elsősorban **Jézusban teljesedett be** (Jn 6,38; Jn 4,34, Jn 6,40).

- A Szentírás természetesen sok helyen használja az akarat kifejezést, vagy beszél erről más szavakkal, de mégis felismerhető módon Isten akaratára utalva.

Konklúzióink: a Szentírás nem ad egységes és teljesen homogén képet arról, hogyan kell Isten akaratát elképzelni, de azt mondhatjuk róla, hogy:

1. összefüggésben áll a szabadítással és üdvösséggel
2. Jézus maga hozta el és mutatta be mit jelent ezt az akaratot követni
3. az ember dolga, hogy ennek az akaratnak alárendelje magát

3. Az isteni akarral kapcsolatos kérdések és gondolatok

- magától értetődő, hogy Isten **öntudattal bíró, személyes és cselekvő** lény. Ugyanakkor mégis *teljesen más*, mint az ember. Isten – ahogy az ókorban mondták – „essentia spiritualis infinita”, vagyis „lényegileg végtelen és szellemi” lény. De ez azt is jelenti, hogy több szempontból összehasonlíthatatlan az ember természetével és lényegével.
- Istenről ezért emberként csak emberi fogalmak szintjén tudunk beszélni: így azt is mondjuk, hogy Isten „mindentudó” vagy „mindenható” – kérdés, ezek a szavak mennyire felelnek meg az „essentia spiritualis infinita” körének? És vajon amikor „Isten akaratáról” beszélünk, az nem-e inkább az emberi akarat fogalmának „kiterjesztése” Istenre, aki pedig teljesen más, mint amilyenek mi vagyunk?
- Istent már az ókorban, majd a középkorban is **a legfőbb Észnek nevezték, akinek akaratot is tulajdonítottak**. Ez azonban nem volt problémamentes. *Spinoza* később mondta erről, ha Istennek akaratot és értelmet tulajdonítanak, azok annyira különböznek az emberi akaratától és értelemtől, hogy az azonos elnevezésen túl semmi közös vonás nincs. Az akarat általában arra való, hogy bizonyos célokat elérjünk vele – márpedig *Spinoza* szerint Istenről **nem feltételezhetjük, hogy bizonyos célok megvalósítására törekedne**. Ez ugyanis azt jelentené, hogy az emberekhez hasonlóan nélkülöz valamit, amire törekszik – pedig Ő teljes és tökéletes. Ezért szerinte csak *metaforikus* értelemben lehet „Isten akaratáról” beszélni, a mi fogalmaink szintjén.
- Ha ez igaz, akkor azok a kijelentések, miszerint Isten „bizonyos célokat” igyekszik elérni, csakis átvitt értelemben, az embertől eltérő hangsúllyal érthetők. **Máshogy működik tehát az ember akaratát és Isten akaratát.**
- A maga módján minden élőlény a saját javát keresi: még a növények és az állatok is, pláne az ember – felismeri mi szolgál a javára, és **törekszik utána**. Szellemi értelemben az értelmünk a szem, az akaratunk a kar: az egyikkel meglátjuk mire van szükségünk, a másikkal utána nyúlunk. Istenben ez a kettő – az isteni értelem és isteni akarat – tökéletes harmóniában működik.
- Isten akaratát **végtelen akarat**. Amikor az akarat a jóra irányul, azt **szeretetnek** nevezhetjük – az isteni akarat tehát végtelen szeretet. Mivel Istenben nincs „képességiség” (*potentia*), hanem Benne már minden a tökéletes megvalósultság állapotában van, így nincs Istenben vágyakozás és törekvés sem olyan valami iránt, amit még nem birtokolna. Ezért Isten akaratát kettős:
 - o **abszolút** abban az értelemben, hogy értelmi tevékenysége nem előzi meg akaratát döntéseit: vagyis nem úgy dönt, hogy „először kigondolja” mit kellene tennie és utána megvalósítja (ahogy az ember). A kettő időben egybe esik a végtelenben.

- **független** mindenféle külső dologtól, nincs kényszer hatása alatt
- Isten **üdvözítő akarattal** rendelkezik. Ez egy előzetes akarat, vagyis minden emberi cselekvést és érdemet megelőz. Az üdvösségre való hívásban benne van minden segítség, hogy az ember elfogadhassa ezt az akaratot – de meghagyja az ember szabadságát, hogy eldönthesse, együttműködik-e ezzel az üdvözítő akarattal. Ha nemet mondunk rá, az üdvözítő akarat nem válik valóra.
- A „Miatyánkban” azt imádkozzuk, hogy legyen meg Isten akarata. Fontos kiemelni: ez a mondatrész *nem valamiféle egyszerű és fatalista ráhagyatkozás* a magasságból érkező döntésre, hanem annak kifejezése, hogy az ember *teljes erejével és minden eszközt megragadva* folyamodik ahhoz, aki egyedül képes akaratának véghezvitelére. A *theléma* (akarat) az üdvterv alapjaiban meghúzódó isteni akaratot is jelenti (Mt 11,26). A kérés célja tehát **nem pusztán az, hogy Isten akarata „végrehajtsák” az emberek által, hanem hogy üdvterve teljességgel valóra váljon a világban.**

4. Gyakorlati kérdések

- Hitéletünkben először Isten **kegyelmét** ismerjük meg, de utána meg kell tudnunk Isten **akarátát** is. Tehát elsőként Isten kegyelme munkálkodik *bennünk*, hogy aztán *általunk* tudjon cselekedni. A kegyelem megismerése azt jelenti, hogy megtudom **mit tett Isten értem**. Isten akaratának megismerése azt jelenti, hogy megtudom **mit kell tenni nekem**. A sorrend felcserélhetetlen: nem működik, hogy először elkezdek jót cselekedni azért, hogy jutalmul megkapjam a kegyelmet. Elsőként Isten a kegyelmével újjáteremt és így vagyok képes megérteni az akarátát.
- Istennek van egy **átfogó akarata**, erről ír a Szentírás is: „Az az Istennek akarata, hogy higgyetek abban, akit Ő elküldött”. Pál szerint az is Isten átfogó akarata, hogy hálát adjunk mindenért, stb, stb... Aki ezekben az általános kérdésekben megérti Isten átfogó akarátát, az léphet tovább.
- A következő lépés, hogy **cselekedni szükséges** ezt a felismert akaratot. Ez meglátszódik a beszédünkön, tetteinkön, döntéseinkön, időbeosztásunkon, pénzkezelésünkön – azaz az *életvitelünkön*.
- Valószínűleg azok ismerhetik meg Isten **személyre szabott akarátát**, akik az átfogó akaratot már megismerték és annak eleget tettek, illetve abban élnek.
- De honnan kaphatunk vezetést? Hogyan tudhatjuk meg Isten akarátát? Isten először is a **Biblián keresztül** ad vezetést – de nem „szerencsejáték” formájában („ahol ma éppen kinyílik, azt akarja Isten”), hanem a Biblia *kutatása* révén. Másodszor Isten a **Szentlélek szolgálata által** a lelkiismeretünkön és értelmünkön át szól. Isten Lelke vezeti Isten gyermekeit – de ez *nem állhat ellentétben* a Biblián keresztül adott vezetéssel! Végül a **gondviselés** is a vezetés egy formája: azaz életünkben olyan helyzetekbe kerülhetünk, ahol érzékeljük Isten közbelépését, és felismerhetjük működését. Ebbe az is beletartozhat, hogy más embereken keresztül szól hozzánk Isten.